

બેસતા વર્ષની

ગર્ભમૃત

(૨૦૦૦ લક્ષ્ય આપીત)

ચનાર અને પ્રસિદ્ધ કુળનાર

લેખક ભગવાનદાસ ભોગીલાલ ધ્રુવ

૬ જમાલપુર ચક્રા-અમદાવાદ

સપ્ત ૧૯૧૬ ત્રાપુતિ પહેલી મને ૧૯૧૮

આ ન્યાયી કૃતિ ભગમનદાસ ભોગીલાલ નુવ પ્રગટાવ્યા

શ્રી ધ્રુવ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપી.

મુલ્ય ૧ આના

ગુજરાત વિધાપીઠ પ્રેસ
અમદાવાદ
ગુજરાતી ઓપીરાઈટ સંસ્થા

૭૭૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાસિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૭૨૬

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બેસેતા વર્ષની ગણતર

વિષય ૬ : ૩

બેસતા વર્ષની ગમ્મત !

દિવાળીની રાતે એટલે લલિત-પૂજનનો ઉત્સવ ચીત્યા બાદ એક
 અવસ્થા પૈસાદાર તો નહિ પણ પરાણે એક બાઈડી અને એક છોક-
 રાની વસ્તારી ગમ્મતપ્રસાદ કંઈ કારણસર મધ્યનિશાએ ઉઘમચી
 હોયો, પરંતુ ખડાવરો દિવસનાં થાકને ભુલી જઈ પચારીમાંથી ઉત્તો
 થઈ વિચારે છે, સાચું કંઈ ગમતું નથી ! તરતજ ચિરણજીની મહત્ત્વાક
 પાંખે સાતવર્ષની કમ્મરનાં મુતેલાં જાગ્યાં ! અવસ્થે નિશ્વાસ મુક્યો,
 હૈંત તારી ! મારી તો ઇમારત તુડી ગઈ, મજ્જીયો કહે, એ બાપા !
 બેઅવાજ ટેટ ! પેટા ફટાકા, ધનનૂત ભમ ! ફુલફુલીયો સુરસુરસુર
 સુરસુર....! કોડી કુર.....! કાતરા સુર...સમ ! બપોરીયા લા...લ ન
 લીલાલીલાલીલા ! અવસ્થા કહે, રહે રહે હવે બધું-ન્યું ! આટલીયંથી
 મેઘવાનીમાં લોકોના જીવન કથતપાચલ થઈ જતા છે અને તું વળી
 ક્યાં અત્યારે બીજાકેને ઘેર આ બધી શાણમી ખતાવે છે ? છાનો રહે
 બેટા, મુઠ જા પેટા ! મજ્જીયો કહે, નહિ બાપા ! બેઅવાજ ટેટ !
 ગરજાનો મારો અવસ્થા-મદારાજ કુંવરને કંડે બેસાડી બે અવાજ ટેટ !
 લેઈ ચડ્યો માગાના દાદરે ! તો કપડા ભુવતમ ગોટાળા નખર વત !
 પતિવ્રતા પતિના બરોપે છંદગાલીની મેમાની આજ વેરાઈ ગઈ, શું
 આ હું દેખું છું ? મજ્જીયાને હેડે કિતાર્યો. તે બોલ્યો, બાપા-મા !
 મ્હારે આગામીએ ચઢી બેઅવાજ ટેટ ! છોડ્યા છે. અરે છોડ ગરડો
 એ મા તારી કે મ્હારી ? કોમના આવેને ગમરામલો આખે કંઈ લીક
 મીઠું જોઈને દોડ્યો સ્ત્રી તરફ, તો અલિધી ધરનાર વિચારી અજાન
 મુઠ કાપા સોનાની પુતળી સંસાર વહેવારના આતુલ ખટકર્મના બોજ
 કંટાળેલી કુસમનો યાચી બોળી આ વેળા સ્વાન સંધ્યા દેવસેાધ્યા

પરવારી પતિ પૂજનની અભિલાષીણી સન્મુખ દર્પણ મેલી કુંતલ સમારી રહી છે ! વાર્તાના નાયક ગમ્મતપ્રસાદે કૃષ્ણપરમાત્માની મુર્તિના પ્રાતઃમાં દર્શન, ત્રાધું ઓળતી મહિલાની સાથે દર્પણમાં એવાં આરા ક્યાં કે સર્વસ્વ ભુલીને તરવાર બરછી લાલો બંદુક કે ગુમ્મિ ક્યાંથી લાવે ? પરંતુ બાપદાદાએ વસાવેલો એક જુનો દોઢકુટ લાંબા હાથનો આગલા સારા અવસરે કાઢી લુહારનો ગીરવી રાખેલો દોઢશરનો હથોડો શોધી લાવી માર્યો આયના ઉપર ! છોકરો અવાજની સાથે નાડો, કુળવધુ કામની જુડી બાઈ ચમક્યાં ! ચાટલુ ફુટી ગયું, શ્રીકૃષ્ણ આજે સાડસ જોઈ હસ્યાં ! ગુપ્તવાણીનો ધ્વનિ-પ્રકાશ ગમ્મતપ્રસાદના હૃદયે થયો, ઠીક છે, આ એસતા વર્ષની ગમ્મત !

મસ્ત પાડોશમાં સદાશંકરને ઘેર જઈ રોતા મહેરે ઉચ્ચારી રહ્યો, એ કાકા ! ચાલો ચાલો મારા બાપા તો ગાંડા જેવાજ બની ગયા છે ! સદાશંકર કહે, અત્યા શું કહે છે ? ખરેખર ગાંડાજ ? પાડોશી સાધારણ સ્થિતિના આશરે એક હજરના માલીક છે પણ બાલબચ્ચામાં હસ્તે પોતે અને અર્ધાંગના વિજ્યા મળીને આખા ઘરમાં બે મુર્તિના પરિવાર છે. વિજ્યા કહે, નાથ હેડો તપાસીએ, મહેં જોયું નથી, મને દેખાડો, એ ગમ્મતપ્રસાદ ગાંડા બનીને શું કરે છે ? હમણાજ એક ભારે અવાજ આવ્યો હતો.

સદાશંકર કહે, છોકરા બતાવ ! પધાર્યા ત્રણે અક્ષરમાતી ભુવનમાં, ગમ્મતપ્રસાદ ! અત્યારે અર્ધ રજનીએ શંત જગત છે, ચારે દિશામાં પ્રાણિઓ પોતપોતાના આત્મક બેઠવારે મસ્ત બનેલા શાન દ્રષ્ટિએ જણાય છે. વળી દિવાળીના આનંદી સમયે અમને ધધિરે કાંઈ સંતતિ આપી નથી, નહિ તો અમે એવાં શોખીન જીવડા છીએ કે બાપડીના હાથમાં ફુલકૃષ્ણી આપી, છોકરાને હાથે દટાકા ફેંડાવીએ. બે સ્લાક

પછી તુલન વર્ષની શરૂઆત થશે. મહેરબાન! આ શું તમે દેખી
મળી બેઠા છો? જુડીબાઈ કહે, બધું બહેન! સર્વેશ્વરે અમને સંપૂર્ણ
સુખ! આ ચક્રમ પતિનાં હિપત્ર થતાં વિચારતું સંમેલન કરવાનું
મારી પાસે કંઈ સાધન નથી! પરણીને પરતાઈએ તો સ્વયંવરની કે
પતિવ્રતા ધર્મની શી જરૂર? આ હું પતિ સેવનની તૈયારીમાં જ હતી
ને બલાબળે ક્યાંથીએ કલંકી વાદળ નમુનાદાર નાથના હૃદયાકાશપર
ચઢીને આવ્યું! કે સાથે ગુસ્સાના તણાયા આવી હથોઠે ચાટણ ફેડી,
મને ડાળા કાઢી ડરાવતા પુછે છે, ક્યાં ગયો પરપુરુષ? મહેં કહ્યું,
સ્વામિ! આ અધટીત વચન મને લાયક નથી! હું મારા ભર્તારને
ભુલી અવરની સોજતે ગાડી બોલા ને મોટરે ચડી હવા ખાનારી
દુરાચારી નથી, પરંતુ સંસાર ચક્રર અને જીવન ચક્રરનાં એ પેડા
બનાવી ભક્તિ નાવમાં પુજ્ય પતિને સંગે બેસી કુદરતી માયા-જાળપર
તરનારી તરણી છું, અરે સત્ય અને નીતિમય વિચારોની શ્વાસ-દ્વારા
આત્મિક હિતકર હવાનું પાન કરનારી આપને ઘેર પડણી છું! પુજ્યું,
પરપુરુષ દેણુ? તો જવાબ દે છે, સદા- હું સમજી ગઈ, સદાશંકર!
આશ્વત્થ ગધી તમે! આવ્યા એટલે ગાંડપણની સાથે ગઈ, ધરાઈ ગઈ.
ગમ્મતપ્રસાદ કહે, ચાલો એ બધા વેરાઈ જાવ, બચંકર ભુલની સાથે.
મેસતા વર્ષની ગમ્મત! આર્ય ધર્મનુસારે સતિ જુડી બાઈએ સ્વામિ
પુજન કર્યું, બહારથી આવેલા બહાર ગયા, અને અંદર જુડીબાઈએ
નિત્યકર્મ હાથમાં લીધું, મરતીયો કહે, ઓ બાપારે...એ અવાજ ટેટા!
ગમ્મતપ્રસાદ કહે, અરે હા ચાલ બેટા!

થોડીકજ વારમાં ભૂપર ભાત પ્રકાશી તુલન વર્ષ બેઠું. દરેક
સમજન સુખકર્મમાં પ્રવતાવા લાગ્યાં, દુર્જન પોતાના મનને માનિતા
અંકીત કર્યોમાં પ્રવાસી બન્યાં, મંદિરોમાં સત્સંગે સંત સાધુઓ સ્તવન

કરી સરેશ્વરને પ્રસન્ન કરવા મંડ્યા. નર નારી ચંગારનાને ચાલ્યાં, એટલે પાડોશમાંથી ત્રિજ્યા અને સદાચંદ્ર સરિતાપર પ્રયાણ કરી ચયાં. ગમ્મતપ્રસાદ પણ પાણીમાં મધર તરે તેમ ઉમદા પ્રકારનું તરવાનું ગાન આનંદ ધરાવતા હતાં. તે પણ તળીયતને છેડે વળગણીપર નાખેલા કપડામાંથી આછા અબ્જવાળે સ્ત્રીનો નવી ફેશનનો દુકામાં સફેદ સાણુ કિતાવળે લેઈ આવ્યા બરાબર આરણના મધ્ય ભાગમાં, તો સન્ધ્ય પડેડો શ્વેતચંદ્ર મારવાડી! ઉમ્મરમાં તો બન્ને સરખા હતા, પરંતુ તે એવા આકર્ષક અઠડાનો માલીક હતો કે ગણી શકાય નહિ, નામ નિરાંત્ર ગુણુ પારદર્શક હતાં, બ્યાં બ્યાં ત્યાં ફેટેક! બીજા બંધાને શ્વેતચંદ્ર શ્વેતદર્શ ત્યારે ચંદ્રને રાહુ અવળો ફરી વળે તેમ ગમ્મતપ્રસાદને કર્મ-કલાનાં લક્ષ્ય-ચિન્હથી આદરેર હતું કે બનેજ નહિ અને તો પરણામે કંઈ નવાળુની! જોતાંજ ગમ્મતપ્રસાદનું મોહાહુ લાથમાંથી છટકી ગએલા ઉદરરૂપી શિકારના શોકથી બિલાડાનું બની જાય એમજ અને એવુંજ થઈ ગયું! શ્વેતચંદ્ર કહે, શું બાઈસાહેબનું વર્ણન કરે? કહું મહેં રામ રામ! ત્યારે કહે છે, અત્યારે શું આવી પડયું છે કામ-કે પ્રાતઃસમયેજ રામ રામ? હું આ વખતે સતેષી અને પાકો જાતિરવંભાવે કંજુસ બની સમજી ગયો કે ખરેખર આને આજે હું નકામો થઈ પડ્યો, ચાલ જીવ સીધો ઘેર, પણ ઘેલીનો પુદ્ગ પેતેજ જીલી ગયો છે, પંચીયાતે બદલે બાઈડીનો સાલ્સો લેઈ નહીએ જાય છે. કીક છે-ગમ્મતપ્રસાદ! આજે તો જેસતા વર્ષની ગમ્મત છે! મારવાડીએ ઘરની દિશા ઝાલી એટલે મહારાજ તરતજ બુવનમાં મુખે બડબડતા દાખલ, હેત રહાઈ અબરે બરાય પેટ અને તને ઝાડો ચાખે મારવાડી! રહવાના પહોરમાં તું ક્યાંથી નવરો પડ્યો? અને આજે ત્યારે કંઈ બારે કામ લેકને, ઉઠાવતુ અને બખડતુ પાણીદાર નાજીએર

કેટલું જવાબમાં! ત્યારે મને નિરાશ થઈને હુઆં દુઃખી દેવ કમળી,
 હેત અન્યાડી, તદન અનકપયેગી! હુઆં ત્યારે ૬ વેલાની પેલી,
 પ્રતિયાતું બેર મારનાશ્વના હાથે શીવેલું ખેંચ્યું અને પથ્થર પુરી ૩
 મુત્રીયાની! એટલે તેગર મેળ કરીને ચાર કે હુઆંને વસ્ત્ર સીતક
 નવ. ડગાવેનો સરદાર, ગડીપતો સુપરવાઈઝર! નાશુના એકકેટલ
 જમેવહીજ ગુમ! શકત ઉધારવધી રાખે તે પશુ ના ધુરકે! ખરી વાને
 આ દેશનો ખેડવાર એવાજ દેશી મજાસોએ નિશ્ચય તલવારની ધારનેવો
 અને ખારીક ખતાવી દીધો છે કે મહારાજીજ માગતાએ પુરું થતું નથી.
 વખત ખેટો આવ્યો, હાથિયુગ જેમજેમ અમત્ર અમત્રશે, તેમતેમ
 બધેને હુનર કોનો ની ચડતી નજરે જણાય પરંતુ સત્ય ન્યાય અને
 વિધાનું તેજ કે રહસ્ય કીયા માર્ગે અપોષ થશે તે કહેવાને લગાર હાર
 છે. મહારાજ તો સી! અવગળાવળું દાતશુ શેધી કદાદી ચાવનાં
 પેલું કીમતી વસ્ત્ર અમત્રમાં ઘાલી સરિતા કિનારે આવતા થયા, રસ્તે
 સદાશંકરની બેઠ થઈને સદાશંકર કહે, બાઈ રાતે તો તમે હદ કરી,
 અહીં સાચુ ગોલો! મારા ઉપર શક થાઈ ગયો? મહારાજ કહે, મિત્ર!
 રાત્રે સન્મુખની કૃણપરમાત્માની વિવિધ રંગના વસ્ત્રથી શણગારેલી
 મુર્તિનું પ્રતિબિંબ ખેંડે માથું ઝાળતી જુડી સાથે આયનામાં જોયું,
 તેથીજ અટકળે જાણ્યું મારી પરિત કોઈ પરપુરુષ સાથે વિનોદ કરે છે,
 અસહન અવર્તનો અસ્તમાતે નિહાળી ભય અને ગુસ્સાના પાવરથી
 આહુઅવળુ શોધન કરી અવડ હથેડો હાથે ચડ્યો કે તરત ઉપાયને
 લખનાપર અજમાવી ફેડી નાંખ્યો, ચઢેલી ભુલના પરિણામે તમે યાદ
 આપ્યા, અને ફળેતી! તરતજ તમે તો મશ્ટીયાની સાથે ખડાચી
 મધ્યમાં, સાચુ એ બધું એમ ઉંધુજ કુદાઈ ગયું. સદાશંકર કહે, બાઈ
 એટલુંજે બાન રહેતું નથી ત્યારે અર્ધો નાનીએ કોઠો છો કેમ? રાતે

હા કરી અને અત્યારે સત્ય કહો છો તેથી પાછી વધારે બેહદ કરી!
 રતે રમત કરી અને અત્યારે બેસતા વર્ષની ગમત કરી, જાઓ છો
 નદીઓ? મહારાજ કહે, હા બધા જરા સ્નાન કરવા. આગળ જતાં
 ફેર કરીંગ સલુનના માલીક વલીભાઈ મળ્ય, ગમ્મતપ્રસાદ! શ્વે.
 મહારાજને જાણ્યું કાંઈ દલાણા આપે છે, હાથ લાંબો કરતાની સાથેજ
 આ શી હાથ આવી ગઈ. વલીભાઈ કહે, કહું કે દોસ્ત? મહારાજ
 કહે, જોજો ફેર સમજતો, ત્યારે અને મારો ધંધો એકજ છે! જ્યારે
 કંઈ કંઈવડી ને કુમકુમ લેઈ પધારે ત્યારે લેણ દેણનો હિસાબ અને
 સરવાળો ચુકાદો જણાઈ આવશે. વલીભાઈ કહે, એ તો બધું હીક!
 પણ મિત્ર આજે તો તમે બારે ગમ્મત કરી. મહારાજ કહે, કેમ?
 વલીભાઈ વિચારે છે, મારો ખેટો બાઈડીનો સાલ્લો પંચીયાને બદલે
 નદીઓ બદલવા લેઈ જાય છે, છે પુરણ પાગલ! લાંબા દુકાનીઓ ગમ
 નથી. શું કરે એ વાંક નવા જમાનાનો! આ દાદી, આ ચંડેરા, મિત્ર!
 હવેમતજ બુલી ગયો! મહારાજ કહે, ત્યારે જા આ પણ ભેળુ બુલી
 જા! કોથળી લાગ્યો હોય તો લે ત્રણ પૈસા લુંગનાં છે, ચાલ બેસી
 જા! હવે તો હું નાણાંએ નથી, વલીભાઈ કહે, ભાઈ આજે તો
 બેસતા વર્ષની ગમત છે! તરત પડો તો પાણી જોઈને પડજો,
 પ્રાંતે અવાય કે ન અવાય, માટે આ લેતાં જાઓ. મહારાજ વાંચે છે.

મુખારક કાઢી!

હાથે હાથ મળે આજ, નવલ વરસ મુખારક;
 જે કે તરત મુખારક, એ સૌને મુખારક!

લી. વલીભાઈ!

અહોહો! ખુબ લાચો, અરે લેલે પાછો આવ્ય, લાચ તો મેળવ !
 સેકન્ડહેન્ડ કરીને વધીલાઈ બોલ્યો, મિત્ર! આથી તો મહોગ્ધ્યત જુની
 ગણ્યા એ નિર્વિવાદે તાજે જમાનો સાફ જણાવે છે, મોટે- લુખા
 મહારાજ ત્રણે પૈસા આપી ચાલ્યા, ગયા ગયા રામદાસના આશ્રમમાં,
 સિતારામના મંદિરમાં! સંતો સર્વ મળી આસનપર સર્વોત્તમ ભંગને
 ઉઠાણી ઉઠાણીને ગાળી રહ્યાં છે. આવો ગમ્મતપ્રસાદ એસો ! મહારાજો
 તો માનની સાથેજ ચટ આસનપર બિરાજી બહેંચાઈ તે વિજ્યાનું એક
 કોરાણે બેસી પાન કર્યું. પછી શું પુછો છો ? ગમ્મતપ્રસાદનું મગજ
 ચકડોળે ચડ્યું અને ચિત્ત ચાકની ફેશન બરાબર ચક્કર ચક્કર ફરવા
 લાગ્યું, મનમાં વિચારે છે તો સન્મુખ શ્વેતદયંદ મારવાડીનાં અગમ્ય દર્શન !

દરેકને પ્રિય રસાલંકારી ગદ્યપદ્યાત્મક પુસ્તકો !

ભારત વૃત્તાન્ત માળા

સર્વોત્તમ જનમ્યા ધણા, ભારત નર ને નાર;
 વૃત્તાન્ત તેનાં વર્ણવે, 'માળા' મન હરનાર !

એક માસે પૃષ્ઠ ૩૨, વાર્ષિક ભેટ સાથે પૃષ્ઠ ૫૦૦ નું વાંચન,
 ચાર માસનું વાંચન તૈયાર છે-વનદેવી !

જને સર્વોત્તમ અભિપ્રાય સાથે નિવેદનનો લાભ મળેલો છે!

મુલ્ય રૂ. ૧૧ રૂપીયા

લેખક ભગવાનદાસ ભોગીલાલ ધ્રુવ ટે. જમાલપુર-અમદાવાદ

મહાત્મા કહે, એમ સુઝે! સારું મીઠું કમચડી કેમ કરતે હો? કોમો, આજ ગાંધી જયંતિ અમુક વિષેના વેલી અપના કાર્ય ને. સમજાવે છે કે, જે કાલીચોદશી રાત્રીને ભન-સાધના માટે નિર્મલ્ય બ્રમ્હાને નિષ્કલ પગલ કરતે, જેમ કહેલા ખ્યાતી સ્ત્રીઓ, અંતર વ્યસન! નિષેધ કરના સ્ત્રીઓ, કોઈ આજકલ કંઈ એમેલી નિર્ધન હોઈ નવલ વર્ષકે દિન લુપ્ત સુખે જુડે કુકડે પાંચે દોઝકે પ્રત્યક્ષ કરતે અમુક વાગ્ધ ગુમતે હે! મહારાજને તો સજ્જત એટ વાગી મઠી! મરણ પામે ઘેર પગ એક પાછ સીતકમાં નથી. એ પોતે ઘણી સારી રીતે જાણે છે, જે જુડીયાઈ પામે હોય તો તે જાણે! મહાત્મા કહે, ગમતપ્રસાદ નદીએ જશે કે? અહાહા! (સાળપર દ્રષ્ટિ) ક્યા કમખાખત પનોતી લેકર આયા હે? શોય મન, ચેલની એમ બધાંર ભૂલ! નકરકી આદત હે, ચલો કહેતે સાથરી! ચલો! જાતે! અપને ક્યા? ગમતપ્રસાદ કહે, હા ખાપજી મહાત્મા કહે, આજે તો એસતા વર્ષની ગમત છે! વાતોના વિદાની દાતણ તો અધુ ચાલી ગયાં અને લીલ લિતારી ફંકી રીધું, આયા નદીના ઘાટ ઉપર સ્ત્રીઓના ટોળામાં, થએલી ભૂતને ચેતવનાર હોઈ ન મળ્યું. આખરે સફેદ પડપોનાં ધાતીયા પાણીમાં મચમચાઈ સાળુચી સાળ મરવાને લેઈ આવેલી સ્ત્રીઓ તેને પહેરીને અન્ય વસ્ત્ર કંઈ જગમાં નિખાળે છે તો કંઈ પથરપર ધુએ છે! ગમતપ્રસાદ વિચારે છે, સાળ મોહુ થયું. મુર્યવર્ગ તો જણાતેજે નથી, દારણ પરવારીને દેવદર્શને ચાલ્યો ગયો, એજએટ આઠ વાગ્યા હશે તો પછી તેઓ અહીં મહારી જોડે આ સ્ત્રીઓના ટોળામાં પુરૂષ પંક્તિએ ગયાત્રા ક્યાથી લાજર હોય? જોતી દાંઘ થોડી છે? પાંચ પચીસ સ્ત્રીઓમાં હું એમ્સો! આસપાસ નજર કરે છે તો પાડોશમાં વિજ્યા પહેન દીદા, અદે વિજ્યા પહેન! વિજ્યા ખોલી, જળ્યું હમે તો આગળના પાર છે,

જ્ઞાન સાહિત્ય અને સંગીત વિભાગ.

૧ પ્રકારમાંથી હરકોઈ એકજ પ્રકારના ગ્રાહકને નામ
એક માસે પૃષ્ઠ ૩૨, વાર્ષિક રમુજી બેટ સાથે પૃષ્ઠ ૫૦૦, નું
આપવામ. આવશે. એક પ્રકારનું મુદ્રા : ૧-૮-૦ રૂ. ૧૯૧૧
૧ પ્રકારના રૂ. ૨-૦-૦

આ વાર્તાની શીલમન્ત્ર રજ પાના બાકી છે તે તાત્રીક
રાઠ આનાની પોસ્તની દીકરી મોકલી નામ નાંધાવા.

લખ્યા—આ વાર્તાના લેખક—

ભગવાનદાસ ભાગીલાલ શ્રવ હ. વરમાલપુર—અમદાવાદ.

